

POLICY BRIEF

ALEGERI 2024 ÎN REPUBLICA MOLDOVA. CETĂȚENI VERSUS POLITICIENI ȘI MIZELE UNEI VICTORII FRAGILE

Cătălin-Gabriel Done
Angela Grămadă
Vlada Sanduleac

ABSTRACT

20 octombrie 2024 - o zi apreciată ca fiind una istorică pentru democrația din Republica Moldova. Pentru prima dată un referendum constituțional a trecut pragul de validare. Totodată, rezultatul aduce o modificare importantă în Constituția Republicii Moldova, care a fost completată cu un titlu (Titlu V: Integrarea în Uniunea Europeană¹) care se referă la integrarea europeană a țării ca prioritate strategică.

03 noiembrie 2024 - o altă zi importantă pentru democrația din Republica Moldova. Pentru prima dată, în istoria recentă a acestei țări, un candidat la alegerile prezidențiale a obținut un al doilea mandat printr-un vot direct, fiind ales de cetățeni.

Obiectivul acestei analize este de a prezenta cele mai importante elemente ale celor două exerciții electorale: alegeri prezidențiale și referendum constituțional, definirea celor mai importante riscuri și amenințări la adresa securității Republicii Moldova și a procesului de democratizare și, respectiv, negociere a aderării la Uniunea Europeană, în context pre-electoral, adică înainte de alegerile parlamentare care urmează a fi organizate în anul 2025, precum și definirea unor recomandări pentru actorii politici implicați în aceste procese și partenerii externi, care susțin parcursul democratic al țării.

Cuvinte cheie

Alegeri 2024, alegeri prezidențiale, președinte, Republica Moldova, referendum constituțional, integrare europeană

1. Monitorul Oficial Nr. 457-458, 5 noiembrie 2024, <https://monitorul.gov.md/ro/monitor/2979>

Introducere

Pe 20 octombrie 2024, Republica Moldova a marcat un moment istoric pentru democrația sa fragilă și pentru consolidarea etapelor de tranziție spre o democrație solidă, trecând pentru prima dată pragul de validare a unui referendum constituțional. Acest eveniment nu reprezintă doar un succes procedural, ci o etapă critică în traiectoria sa politică și un semnal clar al aspirațiilor europene ale cetățenilor săi. Integrarea europeană a fost adăugată ca prioritate strategică în Constituția țării,² o schimbare care consolidează direcția pro-occidentală și pune bazele unei noi etape în procesul de democratizare și dezvoltare economică pe model european.

Propunerea de organizare a unui referendum constituțional pentru integrarea europeană a Republicii Moldova a fost făcută de președinta în exercițiu Maia Sandu. Aceasta s-a adresat deputaților din Parlament pentru a susține această inițiativă prin adoptarea cadrului legal necesar pentru organizarea acestui scrutin. Ulterior, membrii legislativului au anunțat organizarea scrutinului pentru referendumul constituțional în aceeași zi cu primul tur al alegerilor prezidențiale - 20 octombrie 2024. Cel de-al doilea tur al alegerilor prezidențiale s-a desfășurat pe 3 noiembrie 2024. Maia Sandu a obținut pentru a doua oară susținerea majorității electoratului din Republica Moldova, devenind, astfel, primul președinte în istoria țării ales de două ori prin votul direct exprimat de cetățenii cu drept de vot.

În cursa pentru alegerile prezidențiale s-au înscris 11 candidați. Numărul mare de participanți a demonstrat că există pluralism de opinii politice în Republica Moldova, în pofida acuzațiilor aduse atât de unii candidați la alegerile prezidențiale, cât și de Moscova, care în ultimul an în mod repetat a acuzat-o pe Maia Sandu de uzurparea puterii în stat. Și la referendumul constituțional s-au înscris mai multe forțe politice din Republica Moldova. Doi participanți din cincisprezece au pledat pentru opțiunea "Nu"³ la referendumul constituțional.

Ambele exerciții democratice s-au desfășurat în condiții extreme pentru democrația tânără a Republicii Moldova. În ajunul primului tur al alegerilor prezidențiale și a referendumului constituțional, jurnaliști de la mai multe publicații independente, au făcut publice rezultatele investigațiilor pe care le-au desfășurat în perioada preelectorală și electorală, demonstrând că Ilan Șor și susținătorii săi au organizat o amplă schemă de corupere a electoratului și de viciere a procesului electoral.

2. Moldpres, Agenția Informațională de Stat, DOC Integrarea europeană introdusă în Constituție. Hotărârea Curții Constituționale privind confirmarea rezultatelor referendumului a fost publicată în Monitorul Oficial, 5 noiembrie 2024, <https://www.moldpres.md/news/2024/11/05/24008871>

3. Comisia Electorală a Republicii Moldova, Înregistrarea participanților la referendum, <https://a.cec.md/ro/inregistrarea-participantilor-la-referendum-16507.html>

Și forțele de ordine au venit cu informații similare în ajunul aceluiași evenimente electorale. În consecință, înainte de aceste alegeri o mare parte din electorat a devenit confuză sau chiar speriată de posibile consecințe legale. În pofida acestor presiuni externe, a vicierii evidente, votul alegătorilor din Republica Moldova a fost în favoarea integrării europene și a unui președinte pro-european.

Cu toate acestea, pentru Republica Moldova urmează o perioadă foarte complicată, cu multe provocări politice și sociale. În anul 2025 autoritățile trebuie să organizeze un nou scrutin electoral. Este vorba despre alegeri parlamentare ordinare. Provocările se referă la scindarea societății pe criterii multiple, amplificate și exploatate de politicieni cu obiective diferite, altele decât de promovare și protejare a intereselor naționale de securitate ale țării. Mai mult, chiar dacă în Monitorul Oficial al Republicii Moldova a fost publicată deja decizia Curții Constituționale cu privire la rezultatele referendumului și Legea Supremă a fost modificată, rezultatele pozitive, dar fragile, ale referendumului constituțional vor constitui una din principalele teme ale viitoarelor alegeri parlamentare.

Contextul intern al alegerilor prezidențiale și al referendumului constituțional

Cele două scrutine electorale, organizate în anul 2024, sunt considerate a fi penultimul exercițiu democratic al ciclului electoral curent în Republica Moldova. Acest ciclu se va finaliza cu alegerile parlamentare, care, în conformitate cu legislația în vigoare, trebuie să fie organizate până în toamna anului 2025.

Pentru a aprecia corect impactul acestor scrutine, alegeri prezidențiale și referendum constituțional, este importantă analiza unor elemente definitorii pentru acestea: candidați și formațiuni politice participante, mesaje și resurse. Despre campania de comunicare a actorilor implicați se va vorbi mai jos, într-un subcapitol separat.

Primul candidat înscris în cursa electorală a fost chiar Maia Sandu, președinta în exercițiu. În total în cursa electorală au participat, după validarea documentelor și datelor cerute de către Comisia Electorală Centrală, unsprezece candidați. Câțiva nu au fost acceptați pentru nereguli în actele prezentate sau pentru probleme de legalitate ale forțelor politice care i-au înaintat pentru acest exercițiu. Anterior începerii procesului electoral, în Republica Moldova au existat mai multe evenimente, care au influențat comportamentul actorilor politici.

În primul rând, este vorba despre acele proteste, uneori însoțite de provocări din partea unor persoane cu probleme legale sau de integritate, sau care nu se află pe teritoriul țării. Aici pot fi adăugate și măsurile care se referă retragerea repetată a imunității parlamentare pentru deputați ai fracțiunii parlamentare Șor sau lansarea unor proiecte politice, precum Blocul Victorie, la Moscova.

În al doilea rând, este vorba despre procesul de integrare europeană și avansarea procesului de lansare a negocierilor cu Uniunea Europeană. În acest context, era important să apară mai multă claritate în rândul partidelor care se declară a fi proeuropene: își vor putea acestea reformata viziunea cu privire la participarea într-un proces lansat de formațiunea politică, care, în viziunea lor, pare să dețină monopol în spațiul informațional în ceea ce privește integrarea europeană?

Analizând platformele electorale ale participanților înscriși în cursa pentru alegerile prezidențiale au putut fi evidențiate următoarele aspecte:

- Alegerile prezidențiale au avut un caracter geopolitic clar, mesajul fiind fie unul proeuropean, fie unul care avansa interacțiune politică și economică mai mare cu Federația Rusă. Deși anumiți candidați au menționat și alți parteneri în discursurile lor, mesajul anti-european devenea clar în momentul în care aceștia cereau amânarea negocierilor, argumentând cu slaba pregătire a societății pentru un asemenea proces complex.
- Astfel, unii candidați la alegerile prezidențiale au devenit adepții mesajului "Nu acum", adică de amânare a procesului de validare a opțiunii proeuropene de politică externă prin votul populației sau prin boicotarea scrutinului.
- O mare parte din mesaje s-au referit la pace și neutralitate, iar o candidată, Victoria Furtună,⁴ chiar a avut declarații în favoarea continuității staționării trupelor ruse pe teritoriul Republicii Moldova, în raioanele de est (Transnistria). Mesajul este unul periculos și contrar prevederilor legale. Tot aici este necesar a explica faptul că mesajul pro-neutralitate, cu recunoașterea obligatorie a acesteia de comunitatea internațională era însoțit de o componentă și mai periculoasă, transmis subliminal publicului: dacă Republica Moldova va avansa în procesul de integrare europeană, dacă își va întări capabilitățile de apărare sau va avansa proiecte de cooperare cu spațiul euro-atlantic, atunci ar putea să urmeze modelul "Ucraina". Deși nu se puncta deschis acest lucru, amenințarea cu "ucrainizarea" Republicii Moldova a fost un subiect transmis de majoritatea candidaților la alegerile prezidențiale.
- Multe dintre obiectivele incluse în platformele electorale ale candidaților nu se regăsesc în atribuțiile președintelui, așa cum acestea sunt menționate și reglementate de legislația în vigoare a Republicii Moldova. De asemenea, candidații nu fac distincție între atribuțiile premierului și cele ale șefului statului într-o democrație parlamentară.
- Alegerile au fost viciate de schemele de corupere a alegătorilor, cu resurse aduse din afara țării. Schemele de corupere au fost organizate la nivel național și nu s-au referit doar la regiuni populate în majoritate de o minoritate etnică. În turul doi al alegerilor prezidențiale, anume încercările de corupere a votului alegătorului, a mobilizat electoratul din afara frontierelor naționale să își exprime voința politică.

4. Newsmaker, Armata rusa pastreaza regiunea in pace. Candidata la functia de presedinte Victoria Furtuna explica clipul de la Tiraspol, Chisinau, 27 septembrie 2024, <https://newsmaker.md/ro/armata-rusa-pastreaza-regiunea-in-pace-candidata-la-functia-de-presedinte-victoria-furtuna-explica-clipul-de-la-tiraspol/>

- Campania de comunicare pentru referendum a fost una slabă și limitată. Acest aspect a fost menționat în analiza elaborată de Asociația Experts for Security and Global Affairs, dar a fost evidențiat și de reprezentanții OSCE în raportul preliminar⁵ din 21 octombrie. Aceleași elemente au fost semnalate și de către experții din societatea civilă din Republica Moldova, care s-au mobilizat extraordinar pentru a traduce beneficiile integrării europene pentru cetățeanul de rând, încă din primele luni de vară.

Doar după publicarea rezultatelor ambelor scrutine electorale din 20 octombrie 2024, decidenții politici pro-europeni au resimțit nevoia de a prioritiza comunicarea, ca element important al unei strategii complexe de abordare a electoratului.

Tabăra pro-europeană, formată din forțele politice parlamentare și extraparlamentare, nu a reușit să genereze o dezbatere coerentă despre Uniunea Europeană și să prezinte, cu exemple concrete, avantajele integrării pentru dezvoltarea politică, economică și socială a Republicii Moldova. Nu a reușit nici să ajungă la grupurile cele mai vulnerabile și să intervină în timp util pentru a preveni schema de corupere deconspirată de jurnaliștii de investigație.⁶ În schimb, tabăra pro-rusă a exploatat la maxim fricile și falsurile asociate cu Uniunea Europeană, pentru a genera un rezultat slab la referendum, dar și pentru a diminua numărul de voturi exprimate în favoarea concurentului electoral Maia Sandu.

În mod realist, nu toți actorii politici întreprind acțiuni suficiente pentru a integra minoritățile etnice în spațiul informațional neafectat de propagandă și dezinformare, lăsându-le vulnerabile influenței mediului informațional rus. Cu toate acestea, în săptămânile ce au urmat, mesajele președintei Maia Sandu s-au concentrat în principal pe diaspora și minoritățile etnice. În mesajul video publicat imediat după dezbaterile electorale din 27 octombrie 2024, Maia Sandu a mulțumit contracandidatului său și s-a adresat, în primul rând, în limba rusă, apelând la unitate între cetățeni. Cât despre diasporă, aceasta s-a remarcat printr-o constantă orientare pro-europeană în ciclurile electorale anterioare, iar reprezentanții partidului PAS au menținut, de la început, o legătură consistentă cu acest segment de electorat prin diverse canale de comunicare. Mesajul de campanie „Salvăm Moldova” a rezonat puternic cu publicul extern, pentru că cetățenii din afara frontierelor naționale au înțeles pericolului iminent reprezentat de interferențele deschise ale Federației Ruse și de influența exercitată de figura controversatului Ilan Șor. Obiectivul Partidului Acțiune și Solidaritate (PAS)⁷ privind participarea diasporei la vot a fost aproape atins, cu aproximativ 330⁸ de mii de cetățeni exercitându-și dreptul de vot în afara granițelor.

5. OSCE, Moldova, Presidential Election and Constitutional Referendum, 20 October 2024: Statement of Preliminary Findings and Conclusions, <https://www.osce.org/odihr/elections/moldova/578815>

6. Ziarul de Gardă, „În Slujba Moscovei”, <https://www.youtube.com/watch?v=eN6t02HanMs&v=1=en>

7. PAS Diaspora, <https://web.facebook.com/photo/?fbid=976936997812899&set=a.323917609781511>

8. Comisia Electorală Centrală, Rezultatele referendumului republican constituțional, Chișinău, 20 octombrie 2024, <https://a.cec.md/ro/rezultatele-referendumului-republican-constitutional-17041.html>

Un al treilea segment de public țintă al campaniei președintei Maia Sandu a fost reprezentat de cetățenii care au acceptat să tranzacționeze dreptul lor de vot, candidata având un mesaj separat pentru aceștia, fără, însă, a veni cu detalii suplimentare despre cum s-a făcut coruperea.

La data de 25 octombrie, redacțiile instituțiilor mass-media⁹ din Republica Moldova au primit o listă cu câteva mii de nume, reprezentând cetățeni care ar fi implicați în rețeaua lui Ilan Șor și în schema de corupere electorală. În urma presiunii publice, Procuratura Anticorupție din Republica Moldova a inițiat proceduri de identificare a persoanelor implicate în rețea, incluzând percheziții la domiciliu, audieri, aplicarea de amenzi, rețineri preventive și alte măsuri legale.¹⁰ Ulterior, autoritățile au intensificat comunicarea publică, răspunzând solicitărilor cetățenilor și reprezentanților societății civile de a oferi actualizări zilnice privind acțiunile întreprinse. Pentru votanți, ancheta și măsurile punitive împotriva rețelei criminale Șor sunt o dovadă a angajamentului instituțiilor statului de a combate corupția electorală și de a asigura integritatea procesului democratic. În plan electoral, ele pot influența comportamentul de vot al membrilor rețelei într-un mod dual. Pe de o parte, o teamă intensă de posibile consecințe legale ar fi stimulat o mobilizare și mai puternică în sprijinul candidatului pro-rus. Pe de altă parte, aceeași frică indusă de percheziții și arestări ar fi descurajat participarea unor membri ai rețelei la vot, temându-se de repercusiuni suplimentare.

Pentru actorii pro-ruși, campania electorală de după primul tur a reprezentat mai degrabă un efort de divizare a societății, segmentând electoratul în „noi” versus „ei” și de contrapunere a „cetățenilor din țară” cu „diaspora”. Fostul președinte și actual lider al Partidului Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM), Igor Dodon, a susținut că referendumul ar fi fost „pierdut în țară” și că, în realitate, nu ar reflecta voința autentică a cetățenilor moldoveni, fără să menționeze despre influențele Moscovei în acest proces electoral și despre fenomenul de cumpărare a voturilor. Mai mult decât atât, niciun reprezentant al PSRM și nici candidatul susținut de aceștia în turul al doilea, Alexandr Stoianoglo, fost procuror general, nu au oferit un răspuns în fața dovezilor documentate de jurnaliști privind coruperea votanților. Mesajele de dezbinare au continuat și în perioada de după alegeri. Liderul PSRM de la Cahul, fost președinte de raion, Marcel Cenușă, a făcut atac direct la adresa cetățenilor din diasporă „Diaspora este o turmă! Turma a votat Oaia! Diaspora este oaie!”, dânsul a modificat ulterior mesajul pe rețelele de socializare, dar o captură de ecran a fost salvată și distribuită de către internauți.

9. Ziarul de Gardă, Mesajul anonim trimis de un „ofițer care își respectă profesia” și o listă cu 3 789 de persoane din „rețeaua lui Șor”: „Noi primim cum ei ies din detenție și ne răd în față”, Chișinău, 25 octombrie 2024, https://www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/doc-mesajul-anonim-trimis-de-un-ofiter-care-isi-respecta-profesia-si-o-lista-cu-3-789-de-persoane-din-reteaua-lui-sor-noi-primim-cum-ei-ies-din-detentie/?fbclid=IwY2xjawGihWleHRuA2FlbQlxMAABHSamDVaM7b_PpArhS7fjYX9Qvp4Kz7fL8Y5y97BjeF4EgF2U8FHTpBoTyg_aem_8CQ1rIBcITAObiM7oc0-IQ

10. Europa Liberă Moldova, Poliția a aflat identitatea celor care au primit bani de la Șor, iar CNA a aplicat amenzi de un milion de lei, Chișinău, 23 octombrie 2024, <https://moldova.europalibera.org/a/politia-a-aflat-identitatea-celor-care-au-primit-bani-de-la-sor-iar-cna-a-aplicat-amenzi-de-un-milion-de-lei/33169991.html>

Contextul extern și determinarea Republicii Moldova pentru a dobândi reziliență între mit și realitate

Importanța alegerilor prezidențiale care au avut loc simultan cu referendumul este de necontestat. Acestea nu doar că influențează politica internă, dar determină și orientarea de politică externă a Republicii Moldova. Într-un context regional marcat de tensiuni și conflicte, opțiunea electoratului pentru un președinte pro-european sau unul pro-rus ar fi putut să schimbe echilibrul de putere și ar fi putut avea efecte semnificative asupra securității naționale și a stabilității politice. Mai mult, majoritatea candidaților au avut în platformele lor electorale referințe la contextul regional. Conceptul de "pace" a generat în rândul alegătorilor sentimente diferite, pentru că, pe de o parte, a fost folosit pentru a demonstra susținere pentru Ucraina și împotrivire față de agresiunea rusă, dar, pe de altă parte, a fost folosit cu scopul de a produce frică printr-o eventuală nesupunere a intereselor naționale față de pretențiile de politică externă ale Federației Ruse într-un spațiu pe care și-l dorește adjudecat la nivel internațional.

Victoria unui președinte pro-european înseamnă o confirmare a parcursului pro-occidental și va facilita implementarea reformelor necesare pentru aderarea la Uniunea Europeană. Integrarea europeană aduce cu sine promisiunea unor standarde mai înalte de democrație, protecție a drepturilor omului și oportunități economice. Totodată, consolidarea relațiilor cu Bruxelles-ul va încuraja investițiile străine și va contribui la stabilitatea economică pe termen lung. Cu toate că Republica Moldova este o republică parlamentară, sprijinul instituțional pe care Președintele îl poate oferi proiectului de integrare europeană este unul real, legitim și eficient. Acest lucru a putut fi evidențiat în ultimii ani. Comportamentul președintei în exercițiu a adus Republicii Moldova mai multă credibilitate în rândul partenerilor externi și a favorizat mai multe proiecte în susținerea țării.¹¹ Totuși, trebuie să fie menționat aici că susținerea externă, generată de acest comportament activ în raport cu partenerii externi ai Republicii Moldova, i-a adus Maiei Sandu și o serie de critici pe interior, ea fiind acuzată că nu înțelege bine nevoile cetățenilor. Aceste acuzații pot fi argumentate cu necunoașterea de către publicul larg a atribuțiilor mandatului de președinte al Republicii Moldova și confuzia generată de unii președinți de țară din trecut, care și-au condus partidele politice cu o "mână de fier", adoptând același tip de comportament și față de partidele care i-au propulsat în funcția supremă în stat. Într-o mare măsură, Maia Sandu a fost asociată în perioada primului său mandat prezidențial cu imaginea leadership-ului Partidului Acțiune și Solidaritate - partid de guvernare.

11. Guvernul Republicii Moldova, Platforma de Parteneriat pentru Republica Moldova, <https://gov.md/ro/platforma-de-parteneriat-pentru-moldova>

Revenind la contextul de politică externă și problemele din regiune, din cauza agresiunii ruse împotriva Ucrainei, alegerea unui președinte nedeclarat pro-rus, dar susținut de forțe politice care pledează pentru o cooperare aprofundată cu Rusia, ar fi putut însemna un pas înapoi pentru procesul de europenizare. Criza, însă, nu a fost în întregime depășită. În anul 2025 urmează să fie organizate alegeri parlamentare. O potențială orientare către Moscova, după alegerile legislative, ar putea îngreuna aplicarea reformelor și ar izola Republica Moldova de partenerii săi occidentali, cu riscul de a o atrage mai aproape de sfera de influență a Kremlinului. Rusia, în căutarea menținerii controlului asupra fostelor republici sovietice, își folosește influența geopolitică pentru a contracara extinderea UE și NATO, iar o guvernare pro-rusă în Republica Moldova ar putea amplifica aceste tensiuni.

În același context al agresiunii ruse, un președinte care să favorizeze un discurs pro-rus ar fi complicat considerabil și relația cu autoritățile statului ucrainean. Acestea ar fi apreciat această intensificare a dialogului cu Moscova drept amenințare la adresa propriei securități naționale. Iată de ce interesul pentru alegerile din Republica Moldova a fost foarte ridicat în rândul liderilor și experților de la Kiev.

Geopolitica regională este marcată de competiția dintre puterile occidentale și Rusia. State precum Ucraina și Georgia, care și ele au urmărit apropierea de UE, au fost supuse unor presiuni uriașe din partea Kremlinului. Astfel, alegerile din Republica Moldova au obținut o importanță simbolică pentru întregul spațiu post-sovietic. O Moldovă ferm ancorată în valorile europene ar putea deveni un exemplu pentru vecinii săi și un semnal puternic că aspirațiile democratice și suveranitatea încă mai pot fi protejate. De asemenea, integrarea europeană a Moldovei presupune și provocări pe plan intern. Corupția endemică, influențele oligarhice și structurile politice fragile, precum și divizarea socială sunt obstacole care trebuie depășite pentru ca procesul de aderare să avanseze. Fiecare decizie politică și fiecare exercițiu electoral influențează nu doar viitorul imediat al țării, ci și șansele de a îndeplini criteriile impuse de Bruxelles.

Alegerile prezidențiale din 2024 sunt un punct de cotitură pentru Republica Moldova. Rezultatul lor va influența nu doar direcția politică a țării, ci și capacitatea acesteia de a rămâne pe traiectoria democratică. Cu alegerile parlamentare din 2025 în orizont, se creează un context în care deciziile actuale au un impact de durată, modelând viitorul țării și potențialul său de a deveni parte integrantă a Uniunii Europene.

Cum pot contribui actorii politici interni și partenerii externi la prezervarea ideii europene în Republica Moldova?

Contribuția actorilor politici interni și a partenerilor externi în promovarea ideii europene în Republica Moldova implică o abordare complexă și multidimensională, coordonare interinstituțională, coerență în mesajul politic și angajament susținut atât din partea formațiunilor politice pro-europene, a societății civile, cât și a susținătorilor externi. Această contribuție vizează, în primul rând, întărirea încrederii cetățenilor în perspectivele europene ale țării, prin promovarea unui discurs unitar, prin inițiative educaționale și de comunicare strategică, adresate atât publicului larg, cât și comunităților politice.

Care sunt direcțiile de acțiune pe care ar trebui să le întreprindă actorii implicați în această comunicare despre prioritățile strategice și cum ar trebui acestea să fie definite?

Partidele pro-europene din Republica Moldova au nevoie de o strategie unitară în ceea ce privește integrarea în Uniunea Europeană pentru a menține coeziunea și încrederea electoratului în opțiunea europeană. Criticile recente, în special față de PAS, au alimentat confuzie și dezamăgire, chiar și în rândul susținătorilor europeni. Partenerii externi pot sprijini acest proces prin sesiuni de formare strategică, orientate pe consens și stabilitate politică. În caz contrar, oponenții procesului vor prelua inițiativa pentru a capta atenția publicului cu ajutorul unor mesaje nocive sau chiar își vor asuma rezultatele unor investiții pe care nu le-au comunicat cei care au obținut schimbări structurale.

Un alt moment important îl reprezintă înțelegerea că este nevoie de un studiu detaliat al electoratului din Republica Moldova pentru o înțelegere a comportamentului și a preferințelor electorale extrem de diferite și expus diferitor tipuri de provocări. O abordare detaliată a nevoilor cetățenilor ar trebui să includă evaluarea gradului de satisfacție al acestora față de guvernare, încrederea în instituțiile naționale și europene și atitudinile față de reformele interne. În paralel, studiul trebuie să analizeze percepțiile față de Uniunea Europeană, identificând temele specifice – economice, sociale sau politice – care influențează sprijinul pentru integrarea europeană. Aici ar trebui să fie inclusă și evaluarea nivelului de implicare al cetățenilor în procesele politice și să se cartografieze accesul acestora la informațiile relevante, în special în regiunile rurale sau periferice. Partenerii externi pot sprijini acest demers prin furnizarea de resurse și expertiză tehnică, prin organizarea de sesiuni de formare pentru echipele locale implicate în realizarea studiului, dar și prin facilitarea accesului la bune practici și metodologii utilizate în alte state membre ale Uniunii Europene.

Instituirea unui cadru interinstituțional de comunicare bine structurat și coordonat, care să integreze eforturile instituțiilor guvernamentale și ale partidelor politice în promovarea unui mesaj pro-european coerent este o altă recomandare pe care trebuie să o aibă în vedere decidenții.

Un astfel de cadru ar trebui să includă proceduri clare pentru dezvoltarea, monitorizarea și distribuirea mesajelor în spațiul informațional, evitând disonanțele sau inconsecvențele. Centrul pentru Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării are o activitate limitată, rezumându-se la a livra analize pentru instituțiile de resort, dar beneficiarii finali, adică cetățenii, nu conștientizează utilitatea instituției pentru că are acces la conținutul produs de experții acesteia, inclusiv pe rețelele sociale.

Multe dintre publicațiile din Republica Moldova au investit sau au beneficiat de programe de educare în producerea conținutului despre politicile și realitățile europene. Prioritățile agendei publice se pot transforma, iar reprezentanții media sunt mesagerii acestor transformări. Simplificat, acest lucru presupune definirea unui cadru de comunicare interinstituțională care să fie utilizat și de instituțiile guvernamentale și de cele politice, astfel încât să-și reevalueze mesajele, să identifice canalele de comunicare, pentru distribuție uniformă a mesajelor, fără, însă, a neglija parteneriatul cu reprezentanții celei de-a patra puteri în stat - presa liberă.

Pentru consolidarea sprijinului public față de integrarea europeană în Republica Moldova, trebuie să fie dezvoltate inițiative educaționale ample, care explică beneficiile tangibile ale integrării europene și contribuie la formarea unei înțelegeri solide a valorilor și avantajelor UE în rândul cetățenilor. Organizarea de forumuri, dezbateri, întâlniri comunitare, în special în zonele cu acces limitat la informație, resursele educaționale și platformele de informare, adaptate la nevoile locale, aduc încredere și siguranță că informațiile despre UE sunt ușor accesibile și relevante.

Autoritățile trebuie să demonstreze o deschidere transparentă față de opiniile critice, sub forma unor clarificări bine argumentate, mai degrabă decât prin simpla negare sau minimizare a problemelor și a impactului acestora. Partenerii externi pot să contribuie cu resurse, să colaboreze cu instituțiile, inclusiv cele educaționale, pentru a elabora un curriculum pentru a explica ce este UE și care îi sunt valorile. Obiectivul specific asumat trebuie să fie asociat cu educarea continuă a publicului prin promovarea de inițiative educaționale, informare prin exemple concrete despre beneficiile economice, sociale, politice ale integrării.

Aceste tipuri de inițiative trebuie să fie promovate și implementate la nivel național, inclusiv acolo unde majoritatea guvernamentală nu este reprezentată politic. Și asta deoarece este nevoie de un dialog extins, mai amplu între decidenți, autorități și cetățeni.

De asemenea, întâlnirile periodice cu reprezentanți ai ONG-urilor și ai presei independente pentru a discuta teme sensibile și a încuraja schimbul de idei trebuie să devină o rutină pentru instituțiile publice. Contribuția acestor actori ai societății civile, ONG-uri și presă, a fost esențială pentru a demonta o mare parte din mesajele false promovate în perioada campaniei electorale, dar și pentru a descuraja fenomenul corupției în masă a votului.

Ultimele două evenimente electorale arată cum, de fapt, se erodează treptat încrederea cetățenilor în forțele guvernamentale/pro-europene și atunci avem nevoie de o redistribuire a atenției politicianilor pe restabilirea acestei încrederi în instituțiile statului. Pentru ca acest lucru să devină posibil, este nevoie de reforme și rezultate concrete, dar și de un sistem de monitorizare și evaluarea impactului implementării politicilor publice și a campaniilor de comunicare asociate acestora. Fără măsurarea impactului acțiunilor concrete nu poate fi asigurat progresul

Concluzii

Cele două campanii electorale desfășurate în toamna acestui an au arătat nu doar fragilitatea instituțiilor democratice, dar și vulnerabilitatea pe care o produce un anumit context politic intern și extern pentru Republica Moldova și cetățenii săi. Autoritățile publice au fost susținute de către inițiativa socială pentru a depăși momente grele pentru organizarea alegerilor.

Reziliența internă va fi posibilă atunci când va apărea o evaluare corectă și onestă a impactului riscurilor și provocărilor la adresa funcționării instituțiilor democratice. Pentru a evita pe viitor riscuri similare, asociate cu sabotare internă și ingerință externă, este nevoie de voință politică și fermitate pentru a implementa reforme și schimbări structurale în instituțiile publice. Totuși, recomandările și soluțiile definite mai sus nu vor putea fi posibile fără acea coeziune și unitate internă pe care toți actorii o declară și foarte puțin și-o asumă.

© Copyright Experts for Security and Global Affairs Association (ESGA)
Bucharest, Romania
2024
www.esga.ro